

»Labbro non bebbe ancor tazza di melle,
 Senz'averne beüta una 'seconda
 D'amarissimo fiel. Tazza d' amaro
 Chiede tazza di dolce; e se mesciute,
 Son più facili a ber!«

(Ћудина, 1878)

»Gioia e dolor soltanto
 Per lo gran mar del essere! Mortale
 Non apre a gioia l'ale
 Del sen, che inesorato
 Il dolor non le serri. È lui beato
 Che ognora incontra con sereno viso
 Del duol lo strale e di letizia il riso.«

(Николић, 1903)

»Mai di miele l'uom gusta una coppa
 che una poi di fiel non l'amareggi;
 giova al nappo amaro uno di miele,
 bevonsi più facile commisti.«

(Касандрић, 1926)

«Nappo di miele ancor nessuno bevve,
 nappo di fiel che amar non l'abbia fatto;
 nappo di fiele vuol nappo di miele:
 mescolati è più facile vuotarli.«

(Урбани, 1939)

Док су Ћудина, Николић и Урбани преводили »Горски вијенац« у стиху тзв. »verso sciolto«, дотле је Касандрић по угледу на алкејске оде Ђозуе Кардучиа успио да пренесе Владичин десетерац на талијански језик, те да има, као у нашем језику, исти ритам. Завршујући ове податке о првом преводиоцу »Горског вијенца« на талијански језик, заслуга је Ћудине у томе што је својим покушајем превода »Горског вијенца«, иако фрагментарно, први упознао талијанску публику са истим, након чега су уследили и други преводи, а од којих је једино Касандрић, као добар познавалац и једног и другог језика, успио да даде у преводу на талијански језик, у колико је то могуће, смисао и дух бесмртног Његошевог дјела.

Душан П. Берић

ОМЕТАЊЕ ШТАМПАЊА »СЛОБОДИЈАДЕ«

Дописник Србских новина јављао је са Цетиња крајем 1851 године: »Послије смрти покојног господара остало је више мали парчета стихотворни дјела и једно дјело под насловом »Слободијада«.

Ово је један епос у 10 пјесама, кои ће један родољубац издати у Бечу. Неке стихотворне одломке послаћу вама за новине.¹⁾

О даљној судбини рукописа Слободијаде све до 1853 ја нисам могао сазнати ништа. У другој половини 1853 сазнала је аустриска цензура у Земуну, да је ово дело предао Љубомир П. Ненадовић да се штампа код тамошњег познатог штампара Сопрона. Како је рукопис доспео у руке Љубомира П. Ненадовића није ми познато. Пошто је он огласио да ће Слободијада бити штампана цензура је иступила са захтјевом да се обустави штампање. Како се ово питање постављало и како је на крају решено може се сазнати из два документа чији се оригинали чувају у Архиви града Београда. Први акт је царско цесарског војног гувернера у Темишвару, Презид. бр. 880, Г.С. од 31. XII. 1853, упућен Ц.к. Магистрату у Земун. Он гласи: »Комисија за преглед књига у Земуну приговорила је делу пок. црногорског епископа Петра Петровића Његоша, које је остало у рукопису и оглашено у Београду од Јб. П. Ненадовића под насловом Слободијада, а налази се на штампању код тамошњег штампара И. К. Сопрона, јер се у њему налази увредљивог и грубог против Турака, њихове владе и владара, па је један отисак овога дела послала овамо 24 децембра 1853, П. бр. 141.

Пошто је о овоме јављено в. Војној врховној команди налаже се Магистрату, да даљне штампање наведеног дела у тамошњој штампарији обустави одмах до даљне наредбе«. Ова одлука стигла је у Магистрат 7 јануара 1854 и издато је 11 јануара наређење да се саопшти Сопрону »да причека са штампањем до даљне одлуке«²⁾.

Пошто је задржано штампање Слободијаде, аустриске власти, путем преписке, расправиле су питање дозволе да се изда ово дело. Како је то текло види се из II акта који је сачуван. У њему Ц.к. команда места у Земуну, П. бр. 12 од 10 марта 1854, јавља Ц. к. војном општинском магистрату следеће: »Сходно високом наређењу, од

¹⁾ Србске новине 1 I 1852.

²⁾ Архива града Београда, Фд. I, 1854, кутија 838, бр. 78. Ове године аустриска цензура је забранила још једну књигу о ратовању у Црној Гори. То је "Црногорска вила или песма о почетку вазављања Црне Горе сь Турцима у хиљаду осмой стотини и педесет и другој години. Трошкомъ своимъ издао, сочинио и у гусле испѣвао слѣлацъ Эвремъ Обрадовићъ Караџићъ стариномъ изъ Херцеговине изъ Дробњака и сусѣдъ црногорскій юнака, а населѣнъ фамилиомъ у Јядру у Трилићима. У Земуну, књигопеч. Ј. К. Сопрона 1853", стр. 31, формат 8. (Новаковић, Српска библиографија, стр. 348). Комисија за књиге у Земуну ставила је приговоре тенденцији израженој у овој брошури која деловима узбуђиве Србе" против Турака, и зато је предложила да се забрани растурање те књиге. Ц. к. војни гувернер у Темишвару, П. бр. 425/Г. С. од 14 априла 1854, наредно је Бригади у Земуну да пази да не би ова књижница изашла где у иностранству и да забрани њено ширење тиме што ће се запленити и извести према инструкцијама штампарског закона од 27 маја 1852. Ову одлуку Магистрат је саопштио Сопрону који је 1854 био затражио одобрење да поново изда поменуту књижницу (Ар. града Београда. Публикум ет политикум, П. 1440/1854).

2 марта о. г. Презид. бр. 232/Г. С. и славне Бригадне преносне заповести од 8 о. м. Б. Р. бр. 137, висока Војна врховна команда, у споразуму са Ц. к. врховном полициском власти и Министарством иностраних

Љ. П. Ненадовић, »ађутант« Његошев

дослова, нашла је, да је захтев овдашње Комисије за преглед књига, да се обустави штампање еписке песме **Слободијаде**, од пок. црногорског владике Петра Петровића Његоша, с решкриптом од 20 фебруара о. г.,

секција III, одељење 8, бр. 782 примити да Ц. к. врховна полицијска власт сматра да се тим мање треба да изјасни за обуставу даљњег штампања поменуте песме што су у одредбама § 3 и 25 кроз Ц. к. војни наредбени лист, бр. 93, објављеним 22 новембра 1852, ИИ 3007, издати прописи у листу држ. закона, бр. 122 у ц. к. патенту од 27 маја 1852 садржане штампарске уредбе дана у руке средства да се, у случају да смер песме у својој целини или у појединостима буде пронађен недопустљив, ширењу исте стане на пут.

Пошто се има част да се о овом обавести славни Магистрат, умољава се истовремено службоуљудно, да се о овом извести овдашњи штампар Сопрон, код кога је дело остављено, и ставља се до знања да је овдашњој славној Комисији за преглед књига стављена дознања ова висока одлука«. Саопштење о овој одлуци послато је Сопрону 17 марта 1854 године.³⁾ Љубомир П. Ненадовић већ је 10 марта био сазнао о ставу аустријских власти по питању дозволе да се изда **Слободијада**. Он је под тим датумом упутио позив на претплату и у њему је тражио, да се пошаљу претплате најдаље до 20 априла. Тај позив је гласио: »**Позив**. Свјетлиј и блаженопоч. владика и господар црногорскиј, **Петар Петровић Његош**, оставио је по смрти у рукопису једно од свои највећи и најважнији дјела, у ком је он познатим своим стихотворним духом срђевао све бојеве Црногораца с Турцима, од најстаријег до најновијег времена. Ни један знаменит догађај, ни једно славно име, није остало на свом мјести не споменуто и не оцјењено.

То исто дјело, које ће и по предмету, и по израженој вјештини, ступити у првиј ред наше епипске поезије, под именом »**Слободијаде**« печата се у Земуну, и из(н)носиће преко тринаест велики печатани табака. За препоруку овог знаменитог дјела довољно је име његовог сачинитеља. И овим позивајући србскиј читајућиј свјет на претплату, молим да се имена уписника заједно с новцима до 20 априла т. г., с плаћеним писмом, на потписаног у Београд пошаљу. Цјена ове не оцјењиве књиге, којој свакиј Србин нека прво мјесто спреми у својој библиотеци, сведена је на 8 гроша у сребру или 1 фор. банкнотама.

Онолико ће се екземплара само штампати колико се уписника пријави. Имена претплатника биће печатана.

У Београду, 10 марта 1854.

Љубомир П. Ненадовић⁴⁾

После 10 априла 1854 могла је да изађе **Слободијада**, коју је штампао у Земуну Љубомир П. Ненадовић, Његошев »ађутант«, приликом Његошеве посете краљу у Неапољу 1851,⁵⁾ и који је био код

³⁾ Архива града Београда, Фд. I, 1854, кутија 839, бр. 914. Превод докумената је Димитрија Димитријевића, доцента Универзитета.

⁴⁾ Србске новине 20 III 1854.

⁵⁾ Љубомир П. Ненадовић, Писма из Италије, Београд 1907, 72—74.

Његоша и у Бечу пред последњи одлазак из те вароши, када се исликао у црногорској ношњи.⁶⁾

Д-р Љубомир Дурковић-Јакшић

О ПОДИЗАЊУ ЊЕГОШЕВЕ КАПЕЛЕ НА ЛОВЂЕНУ

(По историјској грађи из Државног архива у Задру)

Још за вријеме свога живота Његош је подигао капелу на врху Ловђена. »Ову је цркву саградио владика«, како нам прича Меданковић, »у тој намјери, да он буде сарањен у њој, на оној висини, која је највиша у Црној Гори и од куд се виде понајвише само србске земље и сиње море«¹⁾.

Његошеви савременици се не слажу у датуму подизања те капеле. Неки тврде да је подигнута 1843 г., неки 1845 г., а неки пак 1846 г. Ристо Ј. Драгићавић је савјесно трагао за подацима у документима Државног архива на Цетињу да би расвијетлио ово питање, али му није пошло за руком да нађе о том ниједан савремени архивски докуменат²⁾.

Ми смо наишли у Државном архиву у Задру на неке историјске податке из којих ће се видјети кад је Његош саградио капелу на Ловђену.

Окружни которски доглавар Габријел Ивачић доставио је 18 маја 1845 г.³⁾, под бројем 377/п., један извјештај Губернијалном претсједништву у Задру. Ивачић је већ тада био од својих повјереника обавијештен да ће Његош да подигне цркву на најуздигнутијем ловђенском врху Штировнику. Требало је да Његош почне са изградњом те грађевине што је могуће прије. Он је то крио и правио се као да не зна коме свецу треба да посвети ту цркву. Неки су вјеровали да ће она »бити названа црква светог Петра« или »светог Луке љуботињског« (*«Credono parecchj, che sarà intitolata a S. Pietro, cioè al Metropolita di lui zio ed immediato predecessore, o al recentissimo S. Luca di Gliubotigne»*). На крају свог извјештаја Ивачић напомиње да се Штировник, на коме треба да буде саграђена та црква, налази на црногорском земљишту и обећава Губернијалном претсједништву да ће поднијети тачније податке чим буду извршене

⁶⁾ И.т.п. О Црногорцима, Београд, 1929, 139—141.

¹⁾ В. М. Г. Меданковић, П. П. Његош посљедњи владајући владика црногорски, Нови Сад, 1882, стр. IV.

²⁾ У свом раду "Пренос Његошевих кости на Ловђен" Р. Ј. Драгићавић је навео литературу о капели на Ловђену (Чланци о Његошу, Народна књига, 1949, стр. 213—214).

³⁾ Датуме наводимо по новом календару.